

بسم الله الرحمن الرحيم

نمایش اهرقادی

چهار مسیر در سینما

دکتر علی اصغر غلامرضایی

سرشناسه: غلامرضایی، علی اصغر، ۱۳۴۳ -

عنوان و نام پدیدآور: چهره مسیح در سینما: نمایش امر قدسی / علی اصغر غلامرضایی.

مشخصات نشر: قم: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۲۸ ص.

شابک: 978-964-514-303-7

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

عنوان دیگر: نمایش امر قدسی.

موضوع: سینما -- جنبه‌های مذهبی -- مسیحیت

موضوع: عیسی مسیح در سینما

موضوع: امر قدسی

موضوع: سینما -- تاریخ

شناسه افزوده: صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهش‌های اسلامی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ج ۹ غ/۵/۱۹۹۵/۵ PN

رده بندی دیویی: ۷۹۱/۳۳۶۴۲

شماره کتاب شناسی ملی: ۳۲۵۱۸۴۸



چهره مسیح در سینما (نمایش امر قدسی) (کد: ۱۹۶۳)

نویسنده: علی اصغر غلامرضایی

ویراستار: ابراهیم حقیقی

صفحه‌آرا: سمیه مرادی

شمارگان: ۱۲۰۰ نسخه

طراح جلد: محمد خیری

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۲

بها: ۴۵۰۰۰ ریال

حق چاپ برای ناشر محفوظ است. ©

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

تلفن: ۳۲۹۱۵۵۱۱ - ۰۲۵ دورنگار: ۳۲۹۱۵۵۱۰

تهران: خیابان جام جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیرزمین

تلفن: ۲۲۰۱۴۷۳۸ - ۰۲۱ نمابر: ۲۲۱۶۴۹۹۷

دفتر خراسان: مشهد - خیابان امام خمینی (ره)، جنب باغ ملی، ساختمان صبا، طبقه سوم

تلفن: ۲۲۱۵۱۰۸ - ۰۵۱۱ نمابر: ۲۲۱۵۱۰۶

www.irc.ir

info@irc.ir

شابک ۷-۳-۳۰۳-۵۱۴-۹۶۴-۹۷۸-7-303-514-964-978-Ibsn:

فهرست مطالب

۷		مقدمه
۱۱		فصل اول: سینما و نمایش امر قدسی
۱۳		تجلی قدسی
۲۵		فصل دوم: تجلی تصویر مسیح در سینما
۲۹		عیسای دین و عیسای فرهنگ
۳۰		کتاب مقدس منبعی برای تولید فیلم
۳۳		فصل سوم: فیلم دینی به عنوان یک ژانر (گونه)
۳۵		حماسه‌های مبتنی بر کتاب مقدس
۳۷		حماسه‌های مبتنی بر عهد عتیق
۳۸		حماسه‌های رومی / مسیحی
۳۸		حماسه‌های مبتنی بر عهد جدید و زندگی مسیحی
۳۸		فیلم زندگی مسیح
۴۳		فصل چهارم: بررسی فیلم‌های زندگی عیسی مسیح علیه السلام
۴۵		بررسی ژانر
۴۷		زبان اجتماعی و ایدئولوژیک فیلم

۴۸	 سبک فیلم
۵۰	 شخصیت پردازی مسیح
۵۰	 ۱. انتخاب بازیگر
۵۱	 ۲. خود مسیح به عنوان شخصیت اصلی
۵۱	 ۳. ارائه هم زمان صورت انسانی و وجهه خدایی به مسیح
۵۳	 ۴. سانسور و مناقشات
۵۳	 شکل نهایش مسیح
۵۷	 زبان مسیح
۵۹	 فصل پنجم: نقدهای تحلیلی فیلم های مسیح عزیز
	یهودای اسخریوطی: کهن الگوی خیانت و نگاه سیسیل بی. دمیل به مفهوم رستگاری در
۶۱	 کتاب مقدس و فیلم شاه شاهان (۱۹۲۷)/ آنتوان کارل کازلاویک
۶۲	 یهودای کتاب مقدس
۶۴	 یهودا؛ حواری بد کردار یا دلواپس؟
۶۹	 یهودای سیسیل بی. دمیل: حواری رنجیده، بیمار یا اهریمنی؟
۷۱	 ترجمه و تفسیر به مثابه شرع (قانون زدایی: انجیل متی به روایت پازولینی)/ جورج ایشل
۸۳	 عیسی ناصری اثر فرانکو زفیرلی / ست استادر
۸۳	 بخش اول
۸۶	 بخش دوم
۹۱	 بخش سوم
۹۴	 عیسی ناصری ساخته زفیرلی: فیلمی برای تلویزیون/ لوسیا مار کورا
۹۶	 مصایب مسیح اثر مل گیسون / هولی مک کلور
	«مصائب مسیح» مل گیسون: الهام بخش و الفاکننده خود کاوی نه یهودی ستیزی /
۹۸	 لیندا چاوز
۱۰۰	 مسیح مل گیسون: قانونی کردن موضع یهودی ستیزی / مصاحبه با آبراهام فاکسمن
۱۰۲	 مصایب مسیح اثر مل گیسون (۲۰۰۴) / کیث آلن

- فیلم کتاب زندگان (۱۹۹۸) / هال هارتلی ۱۰۷
- کتاب زندگان اثر هال هارتلی / یرمی هایلین ۱۰۹
- نگاهی به فیلم آخرین وسوسه مسیح (۱۹۸۸) ۱۱۱
- منابع ۱۱۹

www.ketab.ir

مقدمه

ظهور قدرتمند سینما در زندگی انسان‌ها در سده پایانی قرن بیستم و تحولات تکنولوژیک آن باعث تغییرات بنیادین در زندگی، عقاید و تلقی انسان از جامعه خود شد. هر چند رنسانس ضد کلیسایی نقطه شروعی بر این تحولات بوده است اما هیچ‌کس تصور نمی‌کرد، که همان تحول تکنولوژیک پس از رنسانس دور برگردان‌هایی برای نمایش شبه دین‌ها و آیین‌ها باز کند و امر مقدس دوباره اصالت پیدا کند.

دین بر کنار شده از جامعه دوباره به جامعه باز می‌گردد، تأثیرگذار می‌شود، تغییر شکل می‌یابد و این روزها، خیلی سریع (به مدد صنعت سینما و تلویزیون) حضورش را در صدر عناوین و محورهای فیلم‌سازی در دنیا (به خصوص هالیوود) تثبیت می‌کند.

امروز دیگر عناوینی مثل سینمای قدسی، سینمای دینی، سینمای آیینی، سینمای معناگرا، سینمای ماورایی و نظایر آنها در کشور ما جدید نیست و هر روز مقالات، مطالب و نقدهایی در موافقت و مخالفت با آن منتشر می‌شود. رجعت دوباره فرزند رنسانس (سینما و صنعت فیلم‌سازی) به

همان مضامینی که روزی آن را به صراحت رد و نقد می‌کرد، نکتهٔ عجیبی است. اما عجیب‌تر آن که این مولود خرد بنیاد نقاد دست به باز تولید اشکال جدیدی از شبه دین‌ها تحت سینمای قدسی زده و اگر خوب بنگریم شاهد تولد فرزندان رنگارنگ به نام دین اما در بستر همان فرهنگ بی‌دین یا ضد دین خواهیم بود که سراب را به جای آب به انسان تشنهٔ معنویت و خدا معرفی می‌کنند.

مفهوم قدسی در این فرهنگ و سینما، مفهومی برگرفته از فرهنگ‌های ملل، دین‌ها، آیین‌ها و تفکرات انسانی است که برای انسان مدرن بازسازی و باز عرضه می‌شود. به همان شکل که همهٔ موضوعات شکل مصرفی و بازاری دارد، این بازنمایی نیز در خدمت جذب بیشتر سود و برای خلق امیال انسان مدرن اما بی‌خداست.

اینکه چرا امر قدسی جای دین را می‌گیرد، به فطرت و نیاز درونی انسان مربوط است اما اینکه بتوان مخلوقات باز تولید یا بازنمایی شده امروز را نام سینمای دینی گذاشت، گام نهادن در مسیری اشتباه خواهد بود.

لزوماً در این سینما متن دینی همان متون کتب مقدس یا حتی گفته‌های پیامبران نیست. (هر چند خود این متون دستخوش تغییرات و دگرگونی بسیاری در طول زمان شده است)

مسیح هر روز و در هر ثانیه به گونه‌های جدی و هزل‌گون درگیر وقایع فراوانی است که انسان امروزی با آن حوادث دست و پنجه نرم می‌کند. بنابراین مخاطب نباید تصور کند هر آنچه در آثار تولید شده می‌بیند همان نسبت را با دین دارد که در فرهنگ خود و اسلام از آن سراغ می‌گیرد.

امر قدسی بیشتر یک مفهوم مسیحی است و در خود مسیحیت نیز معانی متعدد دارد. در این دین شعار دینی (Sacraments)، اسرار مقدس (Mysteries)، احکام (Ordinan) تحت عنوان آیین و آداب مقدس نام گرفته‌اند.

وقتی از امر قدسی در کتاب حاضر صحبت به میان می‌آید هیچ‌گاه قصد اشاره و بیان موضوعی دینی (به معنای اسلامی آن) نیست بلکه صرفاً مرور و گفت‌وگو درباره آثاری است که از میان کتب، منابع و تفاسیر مسیحیت و از خلال فیلم‌های ساخته شده در این خصوص بیان می‌شود.

با مرور آثار تولید شده در سینما نیز نمی‌توان به مفهومی مشترک و هم‌معنا دست یافت. در این آثار گاه شاهد اثری در باب نمایش کتاب مقدس مسیحیت هستیم و گاه شاهد هجویه‌هایی که موضوع آنها مسیح و دین مسیحیت است و بس.

متن پیش رو گذری به چهره‌سازی از حضرت مسیح علیه السلام در آثار سینمایی خواهد داشت بدون اینکه بخواهد به اختلاف آنان با یکدیگر ورود کند یا حتی آن را با ادیان دیگر مقایسه یا هم‌تراز سازد. مرور تجربه غرب به خصوص هالیوود در نمایش امر قدسی آنهم در بازسازی دوباره چهره مسیح علیه السلام هم بیانگر دستاورد چندین ساله آنها خواهد بود، و هم می‌تواند الگویی کلی برای فیلم‌سازان مسلمان باشد تا از خلال آن نقاط قوت و ضعف سینمای غرب برای بازنمایی چهره‌ای مقدس را بهتر ارزیابی نمایند.

در این مسیر از مقالات و نوشته‌ها صاحب نظران این عرصه گاه مقاله‌ای کامل و گاه سطوری چند انتخاب تا خواننده پیش‌روی خود با همه دیدگاه‌ها و سلیقه هنری آشنا و به قضاوتی صحیح دست یابد.

در پایان لازم است از تلاش همه کسانی که در تدوین و آماده‌سازی این کتاب تلاش نمودند تشکر و تقدیم نمایم. حجت‌الاسلام دکتر میرخندان که اثر را ارزیابی و نکات در خور توجهی گوشزد نمودند، آقای فرج‌نژاد که ضمن ارزیابی کتاب، بسیاری از پاورقی‌ها را تدوین نمودند. آقای حقیقی که ویراستاری کتاب را بر عهده داشتند.

هم‌چنین بر خود لازم می‌دانم از کلیه عزیزانی که در حروفچینی، بازخوانی، صفحه‌آرایی، طراحی و آماده‌سازی نشر بایسته این اثر خصوصاً همکاران واحد چاپ و نشر مرکز پژوهش‌های اسلامی تلاش کردند تقدیر و تشکر کنم.

امید که این اثر در پریش سترگ اهل نظر برای تدوین شالوده‌های رسانه‌ای معنویت محور و بازتابی صحیح نمایش امر قدسی در رسانه‌های تصویری مورد توجه و استفاده قرار گیرد.

ومن الله التوفیق

علی اصغر غلامرضایی - ۱۳۹۲